UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Index Baldi Pervsini. I. V. D. In prælectiones in totum Codicem Iustinianeum locupletißimus

... In Qvartvm Et Qvintvm Codicis Libr. Praelectiones / Additionibvs Philippi Decii ...

Baldus

Lugduni, M.D.LXI.

Compensationibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-95990

Visual Library

dicunt quidam aliud in conſtitutore quam in fideiuſſore. ſz quare aliud?
dicit Pet. ſoluat apollo. ſed certe perſuaderi poteſt quod ideo aliud in
conſtituto: q2 ibi eſt pactum nudum: ſed in fideiuſſore eſt ſtipulatio. ar. ſ.
ſi cert. peta. l. ſi ex pretio. ⁊ ideo dic ꝙ aut ciuilis obligatio eſt inutilis
actu ⁊ potentia, ⁊ ei nõ accedit ipſo iure conſtitutor: fideiuſſor aũt accedit
ipſo iure: ſed non cũ effectu: aut eſt inutilis actu, ſed vtilis potentia, tũc ei
cũ ſuis modis ⁊ tpibus accedit vterq3: aut eſt vtilis actu ⁊ potẽtia, ⁊ tũc
ſtatim tz interceſſio, ⁊ reperitur fundamentum, in quo efficaciter conſiſtit,
vt. ff. de fideiuſ. l. fideiuſſor obligari. §. fideiuſ. vnde cõcluditur, quod qñ eſt
ciuilis obligatio ab omni efficatia abſtracta tam actu quã potentia nulla
eſt interceſſio in effectu: ſubtilitate tamẽ iuris habet locũ qd dixi de ipſo
iure, ⁊ ope exceptionis. Si autem non eſt ab omni efficacia abſtracta ſed
habet in ſe naturalitatem, vel quaſi in actu, vel ſaltem in potentia tunc ac-
cedit interceſſor, cuius interceſſio regulatur a principali. vt hic. ⁊ ponit hic
Pet. qd eſt reperire naturalez fictam, ⁊ dicit hoc eſſe in chirographo, ⁊
iure iudi. vt in hoc exemplo. concedit princeps mihi decez libras annu-
as percipiendas a tali ciuitate, vel pone. Papa cõcedit mihi. x. libras ſol-
uendas a tali abbatia, vel concedit regi Francie decimam bonorum quã
habent prelati regni ſui, certum eſt quod prelati ſunt obligati regi ciuili-
ter vere: ſed non naturaliter vere, q2 conſenſus eorum non adeſt, tamen
reputatur ⁊ fingitur adeſſe ppter conſenſum ⁊ authoritatem principis q
repreſentat voluntatem prelati: vt. j. de euic. l. ſi ob cauſam. ⁊ ff. eo. tit. l. ſi
plus. §. primo. ⁊ dicit Dy. quod verba Pe. ſunt pulchra ſubtilia ⁊ vera.
8 ¶ †Ego dico. cum fictiones ſint de iure ciuili impropria locutio eſt dice-
re quod ſit reperire naturalem fictam ⁊ magis proprie loqueretur ſi di-
ceret naturalem preſumptam. ¶ Item extra oppo. ꝙ hec lex videtur di-
cere ꝙ poſſit opponi de iure tertij. contra id quod legi. ⁊ not. in. l. j. ⁊ ij. ſi
ager vecti. vel emphy. pe. Sol. quoddam eſt ius qd eſt acquiſitum tertio
ad vtilitatem eius tñ. ⁊ de illo iure nõ poteſt alius obijcere. vt in cõtra-
rio. ⁊. ff. de pact. l. niſi. ⁊. l. qd dictum. Quoddam eſt ius queſitum quo ad
vtilitatẽ multorum. ⁊ tunc omnes hi quorũ intereſt poſſunt obijcere non
ſolum excipiendo, ſed replicando. vt hic ⁊ plene dixi. j. de ſer. fug. l. cum
ſeruum.

1 ¶ Confeſſus ſpe future numerationis cum iuramento, an poſſit oppo. exce. non nu. pec. Et ita ſit neceſſaria abſolutio a iuramento? 2. 3.
4 Iurans ſoluere ad certum terminum: ſciens quod non poterit ſoluere. interim cedit bonis, ⁊ ſic non ſoluit an ſit periurus?
5 Iuramentum interpretatur, ampliatur, ⁊ reſtringitur ſecundum ius commune.
6 Hec lex an habeat locum in iuramento in articulo mortis?
7 Minor iurauit ſoluere ſub ſpe future numerationis, an poterit opponere excep. non nu. pec.

¶ Lex decimaſexta.

Adubitati. Confeſſus ſpe future numerationis, ſiue contractus ſit mutui gratuiti, ſiue vſurarij etiam oppoſito iuramento, habet excep. non
nu. pec. ¶ Nota. ꝙ tacita conditio vel tacita finalis cauſa que
ineſt in confeſſione, ineſt iuramento. vnde dicit Old. ꝙ iuramentũ nihil
addit vltra conſenſum niſi religionis vinculum. ¶ †Quero. nunquid ſit
neceſſaria abſolutoria a iuramento? ⁊ videtur ꝙ ſic. vt extra de iureiur.
c. debitores. Contrariũ eſt verum, nam qñ iuramentũ habet tacitam con-
ditionem, ea deficiente, deficit cõſenſus partiũ. vnde cum in tali caſu non
eſt iurandum, non eſt abſolutio neceſſaria. ¶ Sed quero, quando ineſt
hec tacita conditio in iuramento? Reſpon. ꝙ creditor qui non numerat,
non ſeruat debitori fidem: vt. j. de do. promiſ. l. ſi voluntate. vnde cum iu-
ro tibi pretextu ſeruande fidei, intelligitur conditio ſi fidem ſeruaueris
mihi: vt. ff. loca. l. quero. §. inter locatorem. ⁊ in. c. ij. de iureiur. per Inn.
2 ¶ †Et no. de quibuſdam tacitis conditionibus, ſeu clauſulis ſupplendis
in iuramento. Prima eſt, ſi mihi fidem ſeruaueris: ſeu ſi numeraueris vt
hic. ¶ Secunda. ſi iudex non precipiat contra, vt. l. mulier. de leg. com-
a miſſ. ¶ Tertia eſt, ſi iuro,[a] intelligitur ſi fuero abſolutus. extra de iure-
iurand. c. j. ⁊. c. ſicut. ¶ Quarta eſt, ſi iuro ſtare mandatis iudicis, arbitri,
b vel arbitratoris, intelligitur de equis,[b] id eſt, que bonus vir equa repu-
tat in iſtis ciuilibus preceptis cum facti veritate: vt not. de reg. iur. l. non
videtur. §. qui iuſſu. ⁊ de iureiura. c. quintauallis. ⁊. c. veniens. ⁊ arg. ſ. de
3 iudi. l. rem non nouam. ⁊. ff. depo. l. bona fides. ¶ †Conſulunt tamen
Doct. quod ad cautelam petatur authoritas ab eccleſia veniendi cõtra
tale arbitrium, ⁊ petatur ad cautelam abſolutio a iuramento, ne reatus
periurij poſſit incurri, quod epiſcopus debet facere premiſſa ſummaria
inquiſitione ſuper equitate arbitrij. ar. d. c. quintauallis. ⁊. c. veniens. eod.
titu. Iſtud conſilium dat etiam ſanct. Thom. ¶ Quinto ineſt tacita con-
ditio ex natura rei, vt ſi iuretur quod dos dabitur, intelligitur ſi nuptie ſe-
quãtur, vt. ff. de iu. do. l. ſtipulationem. ⁊. l. tali. niſi promiſſor voluerit pro
vxore teneri, ⁊ ita intelligitur quod not. ff. de condi. ⁊ demon. l. Titio cen-
tum. §. titio genero. ¶ Sexto ineſt conditio ex qualitate perſone vt ſi iu-
ro ſoluere epiſcopo ad certam diem, ſi interim ſit remotus ab adminiſtra-
tione, non teneor ei ſoluere: vt. ff. de ſol. l. quod ſi forte. §. j. ⁊ econtra ſi
promittit tanquam epiſcopus pro vtilitate eccleſie, ⁊ eſt conditio que ad
perſonam ſuam, ſi in eadem adminiſtratione perſeuerauit: vt. ff. quando
ex fac. tut. l. poſt mortem. §. j. ¶ Septimo, ineſt conditio ſi res in eodem
ſtatu perſiſtat. ar. l. quod Seruius. ff. de condi. ob
cau. nam mutatis terminis, qui ſunt loco finalis
cauſe, non incurritur periurium: vt no. extra de iu-
reiur. c. quemadmodum. per Inn. Item quando
c iuratur factum alienum.[c] verbi gratia. ſi iuro tibi
dare filiam meam in ſponſam, intelligitur, id eſt,
procurabo iuxta poſſe: vt extra de ſpon. c. ex lite-
ris. Sed pone. iuro ad certum terminum ſoluere
certam monetam, illa per ſuperiorem eſt mutata
⁊ in aliam formam tranſlata, nunquid ſum periu-
rus non ſoluendo eſtimationem veteris monete?
⁊ videtur ꝙ non, q2 res non manet in eodem ſta-
tu, cum ſit mutata moneta. Solu. dic qd aut eſt re-
probata, q2 adulterina, ⁊ tunc non tenet iuramen-
tum. q2 nõ eſt in cõmercio: vt. l. eleganter. §. qui re-
probos. ff. de pig. act. aut. eſt mutata propter vtili-
tatem aliquam ſuperioris, ⁊ tunc niſi ſoluatur eſti-
matio debitor eſt periurus, ⁊ ita intelligitur quod
no. extra de iureiu. c. quanto in nouella. ⁊ in. l. cum
4 quid. ff. ſi cer. pet. per. glo. ¶ †Item pone, iuro ſol-
uere ad certũ terminum. ſciens ꝙ nõ potero im- a
plere interim cedo bonis. ⁊ ideo non ſoluo, num-
quid ſum periurus? ⁊ videt ꝙ nõ. vt extra de ſol.
c. Odoardus. In cõtrariũ dicit, quaſi ab ipſo prin-
cipio ſum periurus, q2 deeſt veritas in cõſcientia. b
ar. ff. de iu. do. l. pen. ⁊ idem videt ſi temere credi-
di me poſſe qd nõ poſſum. q2 deeſt iudicium, ⁊ di-
ſcretio. Contrarium dico, ꝙ pendente termino non ſum c
periurus propter dila. vt. ff. de ver. ob. l. cum ſtipu-
latus ſim mihi o procule. Item aduemente termi-
no nõ ſum periurus ppter ceſſionẽ, q2 res nõ per-
tranſit in eodem ſtatu, ⁊ not. ꝙ generalis intelle-
ctus ⁊ cõis preſumptio hominũ tacite intelligitur
iuramento. de quo in. d. c. veniẽs. per Inn. ⁊ ar. ff.
de aqua plu. arc. l. ſi prius. §. placuit. ⁊. ff. de fund.
inſtr. l. cum de lanionis. §. aſinam. ⁊. ff. de ver. ſig. l. d
5 Amiculus. l. ij. ¶ †Item in dubio iuramentum
interpretatur, exponitur, ampliatur, reſtringit ſm
ius commune, vt no. in. d. c. veniens. in nouella. ⁊. ff.
qui ſatiſda. cog. l. ſi. Item not. qd lex ciuilis põt ab-
ſoluere a iuramento ꝯ publicam vtilitatem preſti-
6 to: vt no. in. l. adigere. §. ſi. ff. de iure pa. ¶ †Modo
do reuertor ad. l. noſtrã. ⁊ quero. nunquid hec. l. ha-
d beat locũ in cõfeſſione[d] ⁊ iuramento factis in mor-
tis articulo? reſpon. non ſm Pet. qui ita not. in. l.
In contractibus. ſ. eo. ⁊ ibi per Cyn. ⁊ probatur.
ff. de le. ij. l. cũ quis decedens. §. codicillis. ¶ Se-
cundo quero. quid ſi iuramentum nõ opponit ſo-
lutioni ſed veritati, q2 iurat vere numeratum? re-
ſpon. nõ habet locũ hec. l. q2 non poteſt ſe allega-
re periurum. ſi tñ admiſſus eſt ad pbandũ negati-
uam ⁊ probauit eã, tunc q2 per iurium eſt detectũ,
põt allegare ipſũ iuxta id qd legit in. l. alleg. ff. de
7 iureiu. ¶ †Vltimo quero. minor iurauit ſoluere p-
textu numerationis future, nunquid poſt biennium
poterit excipere? ⁊ videt ꝙ ſic, ibi. q2 ipſo iure nõ
currit biennium. l. ij. ſ. in quib. cau. in inte. reſt. nõ
eſt ne. In contrarium tex. videt, q2 iuramentũ repreſen-
tat eũ maiorem quo ad contractũ, vt no. in. l. ij. j. de re-
ſcri. ven. vbi. l. hz eum p maiore. ergo currit pre-
ſcriptio. Sol. credo ꝙ nõ currat, nec tale iuramen-
tum in quo deeſt conſenſus, repreſentat eum ma-
iorem.

a ¶ Iuro. Vide per Bal. in. l. ſi. qui ſatiſ. cog.

b ¶ Equis. Adde c. j. de iureiur.

c ¶ Alienũ. Adde Ang. ⁊ Inno. in. l. inter ſtipulantem. in prin. ff. de verb. ob. ⁊ Bal. in. l. fin. in vlti. colũ. ſ. de ſpon.

d ¶ Cõfeſſione. Vide gl. ⁊ Bal. in. l. j. j. de fal. cã. adiec. leg. ⁊ in. l. j. in principio. j. de cõfeſſ. ⁊ dixi poſt Bar. in. l. ſi ex cautione. ſ. eod.

¶ De compenſationibus. Rubrica.

¶ Dictum eſt. ſ. de exce. non nu. pec. per quã cõ-
ſulitur reo in eo quod nõ dz. Sequitur videre de
exceptione compenſationis. per quam ſuccurritur
reo de eo quod non debebit compenſatione op-
poſita. quod dic vt. j. eo. l. ſi conſtat. Bal.

¶ Lex prima.

Et ſenatus. Fiſco ex diuerſa ſtatione non opponitur compenſatio. h. d. ¶ †Nota. quod officia
confundi non debent. non enim dz
vnius officialis fiſci agere de officio
alterius. vt. j. de exec. ⁊ exact. l. quicunq. li. xij. ⁊. j.
de nu. ⁊ actu. l. in prouincijs. ⁊ vtrobiq3 not. ⁊ hic.
¶ Opp. de. l. Inter tutores. ff. de adminiſt. tuto.

vbi licet ſit diuiſum officium tamen compenſatur debitum cuius onus incumbit alteri officio. Solu. ibi in officio tutoris, quod non poteſt diuidi in preiudicium creditoris. hic in officialibus fiſci. eſt etiam hoc priuilegium fiſci. ⁊ ideo ſecus in priua-
2 tis. ¶ † Quero, ciuitas perusina habet duas ſtationes fiſcales: vna vocatur conſeruatorū ad quā pertinet introitus gabelle, ⁊ ſolutionis ſtipendiorum. alia vocatur maſſariorum, ad quam pertinet introitus delictorum. modo quoniam ſtipendiarius qui debebat habere centum floren. occaſione ſtipendij, commiſit quoddam delictum, pro quo imponebatur pena centum florenorum ſub conditione amputationis manus, videlicet quod ſi nō ſolueret intra decem dies: amputaretur ei manus, iſte non ſoluit. Iudex vult ei amputari manum, ille dicit quod non debet ei amputari manus, quia odio penarum ſit compenſatio ipſo iure. vt leg. ⁊ nota. infra eodem. l. ſi conſtat. ⁊. ff. eo. l. ob negotium. ⁊ inſti. de act. §. In bone fidei. Iudex allegādo replicat quod compenſatio non habet locum in diuerſis ſtationibus. reſpōdeo, quod illud eſt in compenſatione iudiciali, ſecus in legali. queritur quid iuris? Reſpon. ratio quare in penis ſit compenſatio eſt, quia impeditur mora, quia obſtat exceptio: vt not. ff. eo. l. ſi quid a fideiuſſore. Sed hic non obſt. exceptio: ergo non impeditur mora, qua manus venit amputanda: ſed ſecundum alios ratio in penis eſt odio penarum: vt not. per Cyn. in d. l. ſi conſtat. vnde hac ratione attenta non debet manus amputari, quod credo iuſtius, quia propter commune, quod non ſoluit ſtipendium, factum eſt quominus iſte ſtipendiarius poſſit ſoluere bannū, hanc rationem reddit not. tex. ff. de condi. ⁊ de. l. Iu. ait. ſi heredi.

a ¶ Cōpenſationis. Adde qđ cōtra agētē interdicto recuper. nūquā obijcit cōpenſatio. vt cōcludit gl. in c. ſi. in ver. petentē. extra de ord. cog. ⁊ pbat. ſ. e. l. ſi. ⁊ ibi Bal. in. iij. no.

b ¶ Aduerte. Intra quantū tēpus pōt doceri d debito cōpēſando vide doc. in. ca. ij. de dep. d. Pe. ibi remiſit cū dicto Bart. ⁊ Io. de imol. ſȝ do. An. dicit ꝙ tps eſt arbitrarium, vide ibi. And. Bar.

c ¶ Si cum militi. Rñ. qr ibi de vitio erat liquidum per ſententiam.

d ¶ Compenſatio. Uide donū verbū per Bar. in. l. gerit. in. iij. q. prin. in ver. pone debitor. ff. de acqui. here.

1 ☞ Sententia non poteſt reſcindi per obiectum compenſationis.
2 Debitor verus ſi abſolutus eſt iniuſte: cum remaneat debitum naturale, ſi agat, ex alia cauſa, an poterit ſibi compenſari?

Lex ſecunda.

Ex cauſa. Ex cauſa iudicati ſicut non condicitur, ita nec compenſatio ipſius admittitur, ⁊ exceptio compenſationis po-
1 teſt opponi in executione ſententie. h. d. ¶ † Not. ex ſummario duas concluſiones, prima eſt, quod ſententia non poteſt per obiectum compenſationis reſcindi impugnando. ſecunda, quia exceptio
a compenſationis[a] non excluditur per ſententiam latam ſuper alio debito concordat. ff. eo. l. ſi cum militi. §. cum intra. ⁊ eſt ratio, quia ille qui compenſat videtur exequi, cum compenſatio ſit quedam ſolu. ff. qui po. in pig. hab. l. ſi debitor. vbi dicitur quod compenſatio habet vim ⁊ naturam ſolu.
2 ¶ † Quero, verus debitor abſolutus eſt iniuſte. nunquid cum remaneat debitum naturale, ſi agat ex alia cauſa, poterit compenſari ſibi? ⁊ videt quod ſic. quia iudicia ſunt de iure ciuili mero: vt not. inſtitut. de obli. in prin. ⁊ naturalis obligatio eſt de iure gen. ergo iuris ciuilis artificio tolli non poteſt ff. de condi. inde. l. Iulia. preterea lex videtur expreſſa. ff. rem ra. hab. l. procu. ad exhib. §. i. ¶ In contrarium videtur regula iuris, nam contra iſtud debitum naturale obſtat excepti. ergo ipſo tanquam eliſo non opponitur compenſatio. ff. eod. l. quecunqȝ, ⁊ ibi not. quidam dicunt quod non poteſt obijci per modum compenſationis: ſed opponitur exceptio doli: vt hic refert Cyn. ſed iſtud eſt imponere legi potius verbis, quam effectibus: vt inſtitu. de actio. §. in bone fidei, ⁊ ideo alij dicunt quod aut abſolutoria contradicit compenſationi, vt quia pronunciatum eſt per iudicem non fuiſſe contractum, vel nullo modo deberi, ⁊ tunc non poteſt obijci compenſatio ex cauſa reprobata, aut abſolutoria non contrariatur compenſationi, verbi gratia, quia Iudex abſoluit: quia actio erat ex pacto nudo, ⁊ tunc poteſt obijci cōpenſatio. quia licet actio non habeat ſufficientem materiam, exceptio tamen habet. ff. eo. l. etiam. ſecundum Iaco. de ra. ſed diſtinctio iſta non comprehendit omnes caſus. pone enim quod in abſolutoria non ſit inſerta cauſa nec appareat in actis, vel eſt inſerta cauſa ſed non probata: vt not. ff. de excep. rei iud. l. ſi quis ad exhibendum. nam adhuc remanet queſtio indeciſa ⁊ ideo dic quod vbicunqȝ per ſententiam excluditur ventilatio ibi ceſſat cōpenſatio, ſiue iuſte, ſiue iniuſte ſit iudicatum propter authoritatem ſententie: nam ſi iniuſta condemnatio exceptionem meretur, ita iniuſta abſolutio trahit ſecum exceptionem ſuam irreparabiliter. ar. ff. de iudi. l. ſi pretor. in prin. ⁊ plene dixi in. l. i. C. de condi. ind. Non ob. l. procu. ad exhib. §. j. quia ibi fuerunt due ſententie contrarie, ⁊ ex vna fundatur probatio contra aliam, id eſt, condemnatoria contra abſolutoriam, nam prima fuit ſententia condemnatoria, ſecunda abſolutoria: prima fuit lata contra procuratorem. cuius tamen factum dominus habuit ratum, inquantū iterato egit. ſecunda fuit lata cum domino ad hoc ergo vt prima ſententia habeat ſuum effectum in fauorem procuratoris qui obtinuit, ⁊ pecuniam domino reſtituit, ſtatuitur quod de vero debito poſſit excipi in fauorem procu. cui non nocet iniuria facta domino. preterea ibi verus dominus fuit abſolutus, ſolutionem quoqȝ dominus ratificauit, recipiendo pecuniam a procuratore, ⁊ ideo abſolutorio non inuenit a quo abſoluat, quia ipſo iure ſublata erat obligatio, nec per talem abſolutionem potuit verus debitor abſolui ab antiquo vinculo, quod erat ſublatum ſolutione, quia quod non eſt, tolli non poteſt. ff. de verbo. obli. l. decem. No. hic pro intellectu iſtius ſubtilis. §. qui poteſt etiam intelligi quando exactio fuit facta non per ſententiam condemnatoriam ſed ſponte: tamen quia ſolutio trahit ſecum effectum irreuocabilem, ſcilicet liberationis, ipſo iure domino ratificante ſolutionem impoſſibile eſt quod ſententia abſolutoria tollat obligationem ciuilem, ⁊ elidat naturalem, que iam poſita erat in plena executione, quod eſt ſubtile.

1 ☞ Relictum in miniſtris reipublice: videtur relictum reipublice.
2 Exceptio dolo facis ⁊c. vtrum obſtet?
3 Terminus legalis in fiſco eſt duorū menſium, in priuato eſt vſqȝ ad ſententiam ſuper exceptione ferenda.

¶ Lex tertia.

In ea que. Not. hic caſus in quibus ceſſat cōpenſatio ipſo iure in effectu. ¶ † Item no. quod illud quod relinquitur miniſtris re. pub. videtur relictū ipſi reipub. ⁊ ipſa reſpub. petit, ⁊ non obijcitur ſibi compenſatio facit quod not. ff. de lega. i. l. ciuitatibus. ⁊ eſt ar. quod illud quod relinquitur guardiano altaris minoris, videtur relictum eccleſie fratrum
2 minorum facit. ff. de annu. leg. l. annua. §. Attia. ¶ † Quero, an obſtat exceptio dolo facis? reſpon. non, quia non debet reddi ex eadem cauſa: ⁊ quia non facit dolo qui experitur. ¶ Quero, vbi obſtat exceptio compenſationis contra fiſcum intra quantum tempus debeat probari? Reſpon. intra duos menſes ad plus, vnde qui non probat intra duos menſes a die oppoſitiōis nō poteſt poſtea probare. ſic intelligitur. ff. de iure. fiſci l. aufertur. §. qui compenſationem: tamen ſi Iudex vult ſtatuere minorē terminum ad probandum hoc poteſt: nam ſi in priuatis poteſt ſtatui mi-
3 nor terminus, ergo multo fortius in fiſco: vt not. j. eo. l. fina. ¶ † Aduer-
b te, [b] terminus legalis in fiſco eſt duorum menſium, in priuato eſt vſqȝ ad ſententiam ſuper exceptione ferenda: vt not. ff. de compen. l. ſi cum militi. §. cum intra. Sed terminus iudiciarius in vtroqȝ eſt arbitrarius, dummodo in fiſco non excedat duos menſes: ſed Bar. dicit quod compenſatio debet probari intra tempus quod datur ad ſoluendum, ⁊ ſi nullum datur ad ſoluendū, nullum datur ad aliquid dandum, verbi gratia, ſi ſtatutū diceret ꝙ ſtatim viſo inſtrumento ſine alia dilatione reus ponat ad diſtrictum, id eſt, in carcerem donec ſatiſfaciat, ita no. ipſe in. d. §. qui cōpenſationem qđ non eſt verum: qr poſt terminū qui datur iudicatis: nulla datur dilatio ipſis: ⁊ tamen poſſunt opponere, ⁊ probare compenſationē probando incontinenti iudicis arbitrio: vt. ff. eo. l. ſi cum militi. [c] §. cum intra. Concedo etiam quod reus ſtabit interim in carcere: ſed tamē excep. ſua examinabitur, qua verificata, relaxabitur, ſi tunc ſtatutum requireret ſolutionem veram. tunc concedo ꝙ non daretur dilatio ad probandum compenſationem. Bal.

1 ☞ Compenſatio an fiat ipſo iure?
2 Teſtamentum filij preteriti, eſt ipſo iure nullum.
3 Exceptio compenſationis habet duo extrema.
4 Exceptio compenſationis non oppoſita in iudicio: an impediat primum vel ſecundum decretum?
5 Compenſatio exequutiue veniens, ſpectat ad officium iudicis. 6.
7 Tria ſunt que iudicis officium ad faciendam compenſationē mouent.
8 Compenſatio eſt duplex.

¶ Lex quarta.

1 Si conſtat. † Compenſatio[d] ſit vſqȝ ad concur-
d rentes quantitates ipſo iure. ⁊ impedit curſum vſurarum. h. d. ¶ Quero hic de queſtione antiqua, an compenſatio fiat ipſo iure? Mar. dicit quod ſic. vt hic

vt hic.⁊ inſti.de act.§.In bone fidei.⁊.ff.de cōpen.l.ſi ambo.cū ſi.gl.
dicit contrariū,qḋ.l.non cōpenſat ſi homo nō opponit.ſic ⁊ repletio
legitime fit ipſo iure,ſi tamen petat̃:vt.s̄.de inoffic.teſta.l.Scimus.
¶†Item teſtamentū filij preteriti nullū eſt ipſo iure.ſi dicat̃:vt.ff.
de inun.teſta.l.filio preterito.⁊ hoc probat̃ pluribus rationibus no.
in gl.in.d.§.In bone fidei.⁊ hoc etiā patet,qꝛ ſi compenſatio fieret
ipſo iure,non eſſet in iudicis poteſtate:nec etiā in ptāte opponen-
tis.qḋ eſt falſum:vt.ff.eo.l.qḋ in diē.§.ſi rationem.⁊.ff.de neg.ge.l.
ſin autem.§.fi.¶Itē ſi.l.cōpenſaret,exceptio cōpenſationis eſſet ex-
cep.facti ⁊ intentionis,nō eſſet aūt excep.proprie loquendo:qꝛ non
excluderet actionē,ſi inueniret eā nullā.¶Item diſtinctio liquidi ⁊
non liquidi non habet locū in compēſatione legali:qꝛ lex ſemper eſt
certa de veritate:vt.ff.de condic.ob cau.l.ſi pecuniam.§.ſi ſeruum.
¶†Item exceptio cōpen.habet duo extrema.i.duas obligatiōes:
ſed ſi lex compenſaret,nō haberet extrema iſta in actu tempore ex-
ceptionis:qꝛ ſe inuicē vincula peremiſſent,que oīa ſunt falſa. regu-
lariter dicit Pe.qḋ nō fuit intentio Mar.ꝙ lex cōpenſaret,ſi exce-
ptio ceſſaret:ſed ea obiecta,ipſo iure fit cōpēſatio,id eſt,in ipſo iure
extinguitur debitum,ꝙ eſt ſpeciale in exce.compen. nā per ceteras
excep.nō extinguit̃ ipſo iure actio,⁊ ideo cōtra ceteras exceptiōes
datur replicatio.Sed cōtra exceptionē cōpenſationis non pōt op-
poni replicatio cōpenſationis,per regulā traditā.ff.de pac.l.ſi vnꝰ.
§.pactus ne peteret.Alij dicunt ꝙ vbi cōpenſatio orit̃ ex eodē con-
tractu ex quo agitur:⁊ eſt hincinde actio directa,fit cōpenſatio ipſo
iure:vt.ff.eo.l.ſi ambo.ſed vbi directa datur vni,cōtraria alteri, vel
deſcendunt ex diuerſis cauſis,tunc eſt opus excep.ſeu allega,qꝛ etiā
ſine exceptione ſufficit ſola extenſio volūtatis cōpenſare volētis: vt
ff.eo.l.verū.⁊.l.ſi quid.⁊.l.ſi debeas.⁊ iſta diffinitio fuit Rich.mal.
ſed certe.l.ſi ambo.loquit̃ de cōpenſatione calumniantium aliquid
iudicem.ſic.s̄.de inof.teſt.l.In arenam.Tu dic ſm Nico.ꝙ cōpen
ſatio quandoqꝫ fit a iure, quandoqꝫ a iudice,quādoqꝫ a parte.id eſt
arbitrore.prima fit ſolūmodo in his caſibus in quibus lex ſpeciali-
ter dicit, ſicut qñ circa vnum vel quaſi cōtractum ambo deliquerūt
doloſe,vel negligēter,vel culpabiliter, vt.ff.de dolo.l.ſi duo.⁊.ff.e.l.
ſi ambo.⁊.ff.de cōtrahen.emp.l.domū.Item quātum ad inhibendū
vſuras,⁊ pene commiſſionem:vt no.hic.⁊.ff.eo.l.ſi quid.Itē quan-
tum ad impediendū morā:qꝛ nō eſt in mora qui nō cogitur iudiciuꝫ
cū effectu pati:vt.ff.ſi cer.pe.l.lecta.§.dicebam.¶†Sed hic dubita-
tur,vtrū exceptio cōpen.non oppoſita in iudicio,impediat primum
decretū,vel ſcḋm:⁊ videtur quod ſic:qꝛ ibi requiritur mora:vt.ff.ne
vis fiat ei.l.j.§.hec vba.ſed ad impediendū moram ipſo iure fit cō-
penſatio.ergo,⁊c.cōtrarium eſt verum:qꝛ eſt in mora ꝓpter cōtem-
ptam iudicis authoritatē iunctā obligationis veritati,qꝛ obligatio
non patitur vitiū ab intra,nec extra,qꝛ non exceptum,⁊ qꝛ proceſſus
tenet. ¶Itē fit cōpenſatio ipſo iure in expenſis alimētorū factis,
que cōpenſantur cum operis:vt.ff.cōmo.l.in rebus.§.poſſunt.⁊.ff.ḋ
edil.edic.l.Item ſi ſerui.§.fi.¶Item pro expenſis factis ꝑ fructibꝰ
habendis:vt.ff.ſolu. mat.l.fructus.⁊.ff.fami. erciſc. l. fundus q.§.j.
Item in expenſis factis in faciendo ſeruū,⁊ vtilitate inde haben
dis.ff.de rei ven.l.qḋ ſi artificem. ¶Itē i expenſis factis in dote
que ipſo iure minuunt hanc rem intellectualem,que dicit̃ dos.ff.de
impen.l.qḋ dicitur.⁊ in iſtis talibꝰ nō eſt neceſſe ꝙ compenſatio op
ponatur ab homine,cū lex ipſa faciat.⁊ Iudex ex ſuo officio nō ha-
bet eam facere:ſed factā declarare,⁊ ſi quis in tali caſu ſoluit per er-
rorem,repetit tanquā indebitum:vt.ff.eo.l.ſi ambo.§.j.Item habet
locum,niſi lex eam cōmittit iudici faciendā equitate ſuggerente, ⁊
hoc eſt quādoqꝫ ex natura iudicij:qꝛ tale eſt iudiciū in quo venit cor
relatiue quicquid debetur hincinde,nec pōt ꝑ parte expediri,ſicut
patet i duobus iudicijs,que ſunt proprie diuiſoria,vt in iudicio fa-
mil.erciſ.⁊ cōmuni diuidūdo.Item in iudicio fi.reg. qḋ eſt quaſi di-
uiſorium, qꝛ plerūqꝫ magis dirigit fines iam impoſitos,q̄ de nouo
diuidat.⁊ hoc probatur.ff.de iudi.l.in tribus.ff.fa.erciſ.l.i hoc iudi-
cio.⁊.l.Meuius.§.arbiter.inſti.ḋ offi.iud.§.fi.¶†Itē ad officium
iudicis ptinet cōpenſatio exequtiue veniens,puta de his que ſunt
tanquā acceſſoria alterꝰ rei,que poſſunt per officium iudicis expe-
diri,ſupplendo ex natura actꝰ cōſequutiui ad alterum,vt ſunt ſum-
ptus vtiliter facti i re aliena bona fide,⁊ vſure que debentur a vendi
cante,q̄ iudicis officio compenſari debent cum perceptis fructibꝰ
vſqꝫ ad concurrentem quantitatem eſtimationis fructuum.vt.ff.ḋ
rei vendi.l.ſumptꝰ.⁊.l.emptor.in prin.⁊.l.i fundo.licet etiam nō ſit
oppoſita cōpenſatio,ſufficit probatio.cū Iudex interdū poſſit ſup-
plere ex probatis:qꝛ veniunt i coherentiam principalis petitionis,
vel defentiōis.⁊ includunt̃ tacite in virtute eius.ff.de damno infe-
cto.l.ſi quis miſſum.§.Iudex.⁊.ff.de aqua plu.arcē.l.Atheius.§.de
eo opere.⁊.ff.de edil.edi.l.Ediles.la.j.§.Itē ſciēdum.¶†Item ex
mero officio iudicis deſeruiēte iudi.bone fidei fit cōpenſatio, licet
in modum exceptionis nō ſit propoſita.verbi gratia, petis a me cē-
tum,⁊ ego a te alia cētum,⁊ vterqꝫ probat,vnde ſiue vtrunqꝫ ſiue al-
terum iudicium ſit bone fidei,vbi verſatur equitatis plenitudo,latū
eſt iudicis officium, vnde admiſſa cōpenſatione hincinde abſoluet

vſqꝫ ad concurrentes quantitates:vt inſtit.de
act.§.In bone fidei.facit quod legi.⁊ not.ff.de
neg.geſt.l.debitor.⁊ in ſimili habemus ꝙ recō
uētio eſt ſpecies exceptiōis:vt no.ff.de mino.
l.Papi.§.ſi quis.licet ibi loquunt̃ in p̄iudicia-
li.¶Item cōtra habemus ꝙ compenſatio eſt
ſpecies reconuentionis.vt.j̄.e.l.neqꝫ.que nō di
citur mera exceptio:ſed mixta,vnde ei tanquā
petitioni eſt reſpondendū:vt eſt tex.no.in.d.l.
7 neqꝫ.j̄.eo.ti.¶†Cōclude ergo ꝙ tria ſunt que
iudi.officium ad faciendam cōpenſationē mo-
uent.ſcilicet natura iudicij indiuiſibilis. Item
acceſſio ad officiū iudicis pertinens. Itē ple-
nitudo equitatis, que verſat̃ in iudicijs bone
8 fidei.¶†Item compēſatio eſt duplex.ſcilicet
volūtaria,que fit ex cōmuni conſenſu,⁊ iſta re-
gulatur a voluntate: ⁊ habet locū in qualibet
re,ſicut quelibet res pōt ſolui pro alia de par-
tium volūtate,quedā eſt neceſſaria, que fit in-
uito actore:⁊ hec in omnibus alijs caſibꝰ,pre-
terquā in ſuperioribꝰ,requirit ꝙ in iudicio ſit
oppoſita:⁊ ꝙ ſit liquidata:⁊ ꝙ ſit a iudice ap-
probata:vt.ff.e.l.qḋ in diem.§. ſi rationem.⁊ ſi
dubitetur quando Iudex debet eā approbare
altero inuito,cōſiderandum eſt an debitum ſit
cōpenſabile,an ſit liquidum,⁊ an ſit a iure ꝓhi
bitum compenſari necne ſm ea que tradūtur
s̄.eo.l.j.⁊.l. in ea.⁊.j̄.eo.l.fi.⁊ gl.que dicunt qḋ
compenſatione oppoſita fit cōpenſatio ipſo
iure,debent intelligi quando eſt oppoſita cum
effectu:ita ꝙ ſit per iudicē ſentētialiter appro
bata,alias nō fit conuerſio:ſed remanet in iure
priſtino.ff.de neg.geſt.l.ſi autē.§.fin.⁊ ita iſta
materia eſt tradenda ſm Nic.de ma.cuius fue
runt plurima ex predictis: ſed non omnia.⁊
adde quod dicam.j̄.eo.l.eius.

¶Lex quinta.

ETiam. Nō ſolum actio: ſed a officium iudicis, qḋ olim pro fideicōmiſſo proponebatur,poteſt per exceptionē compenſationis excludi.h.d.coniuncta.l.pecunie.§.fi. de verb.ſigni.Bal.

¶Tu dic.Adde qḋ licet in caſibꝰ illis compēſatio fiat ipſo iure,non tamen credas ꝙ tollat obligationem ipſo iure.vt not.Bal.i.l.eius. j̄.de ſol.

1 ☞ Maritus ſi eſt debitor vxoris, ⁊ econtra vxor viri,ex rebus amotis, an vxor patiatur compenſationem:

2 Debitum licet ſit liquidum,tamen poteſt fieri reconuentio, nec debet procedi ad exactionē, ante reconuentionis liquidationem.

3 Reconuentio,an habeat locū coram arbitro: ita quod non poſſit opponi compenſatio:

¶Lex ſexta.

NEque ſcriptura. Hec lex pōt legi diuidendo eā in tres partes.nā p̄mo ponit quodā dictū reſpiciens exceptionē non nu.pe. Secundo ponit aliud dictū reſpiciēs exceptionē cōpenſationis.illud ſm dictum exemplificat, ſeu ad queſtionem de qua imperator erat interrogatus applicat. ſcḋa ibi,⁊ compenſationis,tertia ibi, eo magis. ¶Itē prima particula legitur duobꝰ modis,vno modo inter extraneos, alio modo inter virū ⁊ vxorem. Itē ſcḋa particula legit̃ etiā duobus modis, vno modo in exceptione,alio modo in reconuētione.Itē tertia particula legit̃ duobus modis. vno modo ꝙ opponitur actiōi de dote. Alio modo ꝙ actiōi de mutuo.¶Itē alia lec.eſt ꝙ actio de dote eſt duplex.vno mō in dote cōfeſſata:alio mō in dote data. Et gl.ponit caſum in terminis ſm diuerſas lect.tu forma caſum in nube in genere,quē poſtea exēplifica ꝑ ſpecies deſcendendo ad gl. ¶Ecce caſum in nube,queſitum fuit ab imperatore vtrum quātitas cōfeſſata in ſcriptura,⁊ non numerata poſſit efficaciter peti:⁊ reſpon.qḋ nō.Scḋo q̄ritur,ſi ē vere numerata, vtrū debitor opponēs

a ℂ Compēſatio. ꝟo.ꝙ corã arbi- tro ñ habet locũ cõpenſatio, ſicut nec recõuētio. fa- cit.c.cum dilect⁹. in fi.de arbi.gloſ. i.l.eſt receptũ.ff. de iu.om.iu. vide Bar.in aut.⁊ cõ- ſequēter.C.ꝺ ſen. valde obeſt tex.in l.non diſtingue- mus.§.Itē ſi qs. ff.de arb.vide ibi Bart. niſi fuiſſet cõpromiſſum de omnib⁹ que poſ- ſunt contingere. vt no.dixit Hoſt. in.c.j.de mu.pe.li cet Lapus ibi in addi.dixit ꝙ etiã eſt conuentio, q₂ venit de volũtate partiũ.an aũt co ram delegato ad petitionem par- tium fiat recon- uētio: Bar.ĩ pal. aut.⁊ conſequen ter,tȝ quod nõ.d. An.⁊.d.Ioan.in c.j. de mu.peti.te net cõtra.vide gl. in preal.l.eſt rece ptum.⁊ ibi Bar. Andr.Barb.

☞Ego puto di- ctũ iſtius inquan tum dicit compē ſationem coram arbitro opponi non poſſe,debere ĩtelligi,niſi ex ea- dem cauſa ex qua a factum eſt com- promiſſum , fiat. ita not.iſte in.l.j. verſi.quero.arbi- ter non põt egre- di.ſ.de arbi.⁊ in l.nemo.verſ.que- ro, nunquid exce ptio.de ſen. Lan frã.plene in trac. de arbi.par. vij.c. xxix.⁊ Alex.cõſi. cxix.volu.ij. Celſ.

b ℂ Vēditor.Ad- de.l.ex ĳs pdĳs. ĵ.de euic.⁊ ibi gl. ⁊ Bal.⁊ vide qȯ not.Bart.⁊ q̃ ibi dixi in.l.binas.ff. de ſer.vrba.pred. per gl.in.l.cũ ven deres.ff.de cõtra hen.emp.⁊.l.quo ties.ff.ꝺ edil.edi. et in.l.j §.j. et ibi Paul. de caſt.ff. ꝺ act.emp.⁊ Cy. ⁊ Sali.i.l.ſi ꝓ fun do.ſ.de tranſact.

exceptionem cõpenſationis,vel vtēs beneficio mutue petitionis,ſit interim compellēdus ad
1 ſoluendum:reſpon.qȯ nõ.ℂ†Tertio querit. ſi marit⁹ eſt debitor mulieris,⁊ ecõtra mulier viri ex reb⁹ amotis,an mulier patiatur cõpen ſationem: Rñdetur ꝙ ſic.⁊ multomagis quã ſi mulier eſſet debitrix ex alia cauſa,quaſi dicat delictũ fortius ⁊ rigoroſius aſtrinxit quã con- tractus.h.d.no. Quero exēpla prime partis. Reſp.exēplũ inter extraneos eſt planũ: vt.ſ. de nõ nu.pec.l.cũ vltra.ſed inter vi.⁊ vxo.po- teſt dubitari ſi maritus cõfeſſus eſt ſe habuiſſe ab vxore.x.ex cauſa mutui,vtrum habeat exce. non nu.pec. poſt bienniũ.⁊ gl.hic dicit qȯ nõ. ꝙ eſt verũ qñ vir allegat ſe cõfeſſum fuiſſe ſpe future numeratiõis.ſecus ſi allegat ſimulatio- nis exceptionē: q₂ dt ꝙ fuit factũ animo do- nãdi.ff.de proba.l.qui teſtamentum.⁊ ar.ff. de le.iij.l.cũ quis decedens.§.Titia.ℂ Secundo quero exēpla ſecunde partis:rñ.ſecunda pars exemplificatur inter virũ ⁊ vxorē dupliciter. vno modo qñ maritus erat debitor ex alia cau ſa quã dotis:alio qñ ex cauſa dotis.ſed contra hoc inſtatur:q₂ dos nõ excluditur per cõpen- ſationē rerũ amotarum: vt.ĵ.de rei vxo.act.l. vnica.§.ſed nec retētio ob res.Sol.hic in dote cõfeſſata,ibi in dote numerata.ſimile no.ĵ. qui po.ĩ pig.ha.l.aſſiduis.vel dic ꝙ hic res amote erant cõſumpte.vnde fit compenſatio quanti- tatis ad quãtitatē.ibi extabãt.⁊ ad hec verba facit qȯ no.ĵ.e.l.ſi ꝓpter.⁊ plene dixi ĩ l.j.ſ. de pig.act.ℂ Itē op.ꝙ litera vr̃ loqui de re con- uentionali.ibi dũ dicit petitiõi mutue, nõ aũt de exceptione. So.exceptio compen.dicit̃ mu tua petitio:vt.ff.rē ra.ha.l.ampli⁹.⁊ inuit hic ꝙ ſuper exceptione cõpenſationis debeat lis cõteſtari.in verbo reſponſum.vel dic ꝙ primo facta fuit recõuentio,qñ fuit obiecta cõpenſa
2 tio.ℂ†Ex his no.ꝙ licet debitũ ſit liquidũ, tamen poteſt fieri recõuentio,nec debet proce di ad exactionē, ante reconuentionis liquida tionē,vt hic.in verbo,non enim.qȯ intellige ſi de facili ⁊ cito poſſit liquidari.alias ſec⁹.ar.ĵ. eo.l.fi.ſecundũ Inn. qui ita no.in.c.ij. extra de
3 ord.cog.ℂ†Extra,iſta lex eſt in ar.qȯ ſicut co ram arbitro non habet locum recõuentio , ita non poſſit opponi compenſatio a.quia nõ po teſt de ea cognoſcere,cum nõ ſit permiſſum de ipſa.ſecus in iudice delegato:q₂ ſuccedit in lo- cũ ordinarij:vt.ff.de arbi.l.Põponi⁹ ſcribit ſi de meis.in prin.⁊.l.ſi cũ dies.§.plenũ.⁊ qȯ ibi no.ſi aũt eſſet cõpromiſſum de fructib⁹,bñ poſ ſet arbiter cognoſcere de expenſis : quia iſtud connexum eſt inſeparabile:q₂ non dicunt̃ fru- ctus quo ad iuris intellectũ , niſi deductis ex- penſis:vt.ĵ.de fruc.⁊ lit.expē.l.j.ff.ſol ma.l.fru ctus.⁊.l.fundus.fami.ercíſ. Idem in redditi- bus:vt.ff.de vſuf.leg.l.fundi trebatiani.

ℂ Lex ſeptima.

SI ex vēditione. Venditor patitur cõpēſationem. Fallit in fiſco.h.d.intellige in fiſco. ꝓprie loquēdo in fiſco reipublice romane,hoc eſt pape,vel imperatoris,nõ in quaſi fiſco alte- rius ciuitatis,niſi preſcripſiſſet iura fiſcalia,vel haberet ea ex conſuetudine:vt not.Cy.ſ.e.l.in ea.quam preſcriptionē poteſt facere in preiu- dicium ſubditorum,nõ imponendo per hoc.l. Ceſari:vt.l.comperit.de preſcri.xxx.ann.⁊.ĵ.de agr.⁊ cen.l.domini prediorum.lib.x.

ℂ Lex octaua.

SI propter. Vitric⁹ pci piēs fruct⁹ ex rebus priuigni, tenetur ei reſti- tuere. Item vxor ſuo marito põt legare,qȯ intellige:vt.l.hac edictali.ĵ. de ſecũ. nup.⁊ no.hanc.l.Bald.

1 ☞Compenſare nemo poteſt quod ſibi nõ de- betur,vide queſtiones.nu.2.⁊.3.
4 Exceptio cõpenſationis an ſit diuerſa ab exceptione do lo facis,⁊c.

ℂ Lex nona.

EIus. Nemo cõpenſat quod ſibi non debetur.h.d.
1 ℂ†Quero,quid ſi ille cui debet̃ conſentit: Reſpon.idem.ſecus aũt ſi cederet iura.⁊ ſic no.ꝙ cõſen ſus non inducit iuriũ ceſſionē,niſi interueniat titulus,⁊
2 ceſſio.⁊ hoc collige ex gl.no.que eſt hic.qȯ tene mēti.ℂ†Querunt Doc.pone ꝙ tu es mihi obligat⁹ ad.x.ciuiliter ⁊ naturaliter,⁊ ego tibi in alĳs.x.naturaliter tantũ.cogitaui ꝙ ſi agerē contra te, ꝙ tu cõpēſares:vnde vendidi actionē meã Titio:qui agit contra te, tu ei opponis exceptionē compenſationis ex perſona mea,querit̃ an poſ ſis.gl.mouet iſtã queſtionē,⁊ non ſoluit.ff.de procu.l.ſi quis in rem. ſed Mar.ſil.ſoluit,ꝙ cũ exceptio cõpenſationis ſit ſpecies recõuen- tionis:vt.ſ.e.l. neqȝ.qȯ nõ procedit exceptio ex perſona actoris.cũ agens habeat cãm oneroſam:vt.ff.de excep.do.apud Celſum.§.ſi cũ legitima.Iac.de are.dicit cõtrariũ.q₂ ius obligationis ſubiectũ eſt oculis exce.cõpenſationis.que ſi ipſum ius perēptura eſt:⁊ tũc non potuit fieri ceſſio in preiudiciũ exce.habentis.ſed trãſiuit actio cum ſua cauſa.i.cum ſua aptitudine paſſiua.ar.ff.de act.emp.l.in vendi- tione.⁊.ff.de cõtrahen.emp.l.ſi aqueduct⁹.nec ob.ratio de recõuen- tione:q₂ non ſunt oĩno eiuſdē nature exceptio ⁊ reconuentio.vel dic qȯ lex ſi quis in rē.dȝ intelligi in tali reconuētione q̃ nõ habet natu ram cõpenſationis.alias bene procederet reconuentio,tanquam pe-
3 rēptoria recõuentionis. ℂ†Extra querit̃, nos videmus plerunqȝ ꝙ ſocĳ burſam cõem faciũt,⁊ cõſtituũt aliquem,qui preeſt illi burſe: vt.ff.pro ſoc.l.verũ.§.ſi cũ tres.Modo pone ꝙ talis prepoſitus no- mine ſocietatis petit ab vno ex ſocĳs ꝙ ponat certã quantitatē in ſocietate,quã ponere debet.dicit ille:tu debes mihi tãtã quãtitatē: ⁊ ideo cõpenſo totũ.querit̃ quid iuris: Reſpõ.cõpenſatio nõ pro- cedit,q₂ corpus ſocietatis agit,nõ ille tanquã ſingularis perſona.⁊ ideo qȯ debet̃ ſocietati,nõ cõpenſatur cũ vno ex ſocĳs:vt.ff. pro ſo- cio.l.actione.§.ſi cõis.Itē q₂ illa pecunia ſtatuta eſt ad vſus ſocia-
4 les.ar.ſ.eo.l.in ea.⁊ ibi per Cy.ℂ†Quero,an exceptio cõpēſatiõis ſit diuerſa ab exceptione dolo facis petēs qȯ reſtituturus es:bñ dt hic Pe.ꝙ ſic:q₂ exceptio cõpenſationis afficit obligationē:ſed exce ptio dolo facis,magis venit ad excludēdam perſonã,quã ad eneruã das radices directe obligationis.Tu dic hoc verũ, niſi excep.dolo facis,ſuccedat loco exceptiõis cõpenſatiõis:vt inſti.de act.§.in bo- ne fidei. tunc etiã eadem eſt virtus vtriuſqȝ exceptionis.⁊ adde qȯ no.ff.de condi.ob cau.l.qui ſe debere.

ℂ Lex decima.

QVoniam liberum. Qui pro liberãdo predio empto ali- quid ſoluit creditori, illud venditori compenſat cũ pre-
b tio.h.d.no.⁊ tene menti caſum.ℂ No.ꝙ venditor b tenet̃ luere predium venditum,⁊ tradere eum liberum non ſolũ a ſeruitu- tibus,ſed a creditoribus.

ℂ Lex vndecima.

SI tutores. Quod debet̃ pupillo a nomina- tore tutoris non idonee admini- ſtrãtis,cõpenſat̃ cũ eo qȯ pupillus debet tutori ſoluen- ti debitũ patris pupilli ex adminiſtratione priuipili.h. d.ℂ No.ꝙ etiã pupillo põt obĳci cõpenſatio.ℂ Quero,que erat ra tio dubitationis.nã ſi qs nõ intelligit rationē dubitandi,nõ põt in- telligere rõnem reſpõdēdi ad queſitũ,vnde dicit Ariſto.qȯ potētes dubitare,facile ſoluunt.⁊ hoc etiã dicit.l.qȯ Labeo.ff.ad carb.Rñ. ratio dubitationis erat iſta,ꝙ pupillus equiparat̃ fiſco,ſed fiſcus in rõnibus fiſcalibus nõ patit̃ cõpenſationē:vt.ſ.eo.l.in ea.ergo vide- batur ꝙ pupillus in rõnibus tutelaribus nõ pateret̃ cõpenſationē. Sed cõtrariũ determinat̃ hic,q₂ fiſcus hȝ maiora priuilegia quã pu
1 pillus.ℂ†Quero,quid eſt dictũ qȯ eſt in tex.ſi tñ quãtum ⁊c: Re- ſpon.interdũ debitũ qȯ petitur excedit id qȯ cõpenſatur,⁊ tũc vſqȝ ad concurrentē quãtitatem cõpenſatio admittit̃, nec tamē eſt opus reliquũ offerri ad cõpēſationis effectũ:ſed exceptiones obĳciens,ſi vellet cõſequi pignoris liberationē,dȝ offerre reſiduũ:vt.ĵ.e.l. Inui cem.Interdũ concurrit,tũc eſt clarũ ꝙ inter pares quãtitates pro- cedit cõpenſatio abſolute.Interdũ plus eſt in petitione quã in cõ- penſationis obiectu,⁊ tũc cõpenſatio propter naturã exceptiõis nõ põt trãſcendere limites petitiõis,vñ in illo pluri ſuperuacua eſt exce ptio:vt.ff.cõmo.l.in rebus.§.fi.vbi eſt tex.no.⁊ ſic exceptio recipit di uiſionē:petitio aũt minoris ſumme ex maiori ſumma nõ recipit diui ſionē vbi eſt vnitas obligationis: ſed ſi eſſent plures obligationes, tũc ſic:vt.ff.commo.l.In cõmodato.§.duobus.de ver.obl.l.ſcire de- bemus.de euic.l.qȯ dicitur.de act.emp.l. non eſt nouum.⁊.l.ſi vno.

ℂ Lex duodecima.

INuicem. Qui partē debiti cõpenſat, aliã aũt partē offert,cõſignat,⁊ deponit,põt pignus vēdicare.h.d.ℂ Opp.ꝙ ſufficiat ſola oblatio:vt l.ſi rem.§.fi.de pig.act.Sol.aut defert̃ in iudicio,⁊ ſuffi- cit ſola

cit ſola oblatio, vt ibi. aut extra iudiciū. ⁊ tūc ſec⁹, vt hic. ❡ † Nunquid dicit̄ oblatio fieri in iudicio,[a] ſi fit ante lit. conteſt. R̄n̄. ſic. ſi fit corā ordinario, ſecus ſi corā delegato. vt. ff. de proc. l. ſi reus paratus.

❡ Lex decimatertia.

SI velut. Quod debetur reipublice, non pōt cōpenſari cū eo qd̄ officialis debet tanq̄ priuata ⁊ ſingularis pſona. h. d. ❡ Caſus, quidā nomine Mutianus, erat officialis reipu. ſuper exactione publicarū penſionū: ego noie publicarū penſionū debebā decē: qui Mutianus tāquā ſingularis perſona, debebat mihi alia decē. cōpenſauimus inuicē ex pacto publicū debitū cū priuato. tandē Mutianus fuit remotus ab actu, vel vita deceſſit: vnde ſucceſſor eius non h̄is ratū qd̄ fecerat Mutianus, cogit me ad ſoluēdū publicas pēſiones, ego iuribus officij cōpulſus, ſolui: quero ab imperatore, vtrū repetā ſolutū, an vero a ſucceſſoribus Mutiani vetus poſſim exigere debitum: Reſpon. ꝙ ſolutum nō repeto, ſed debitū exigo. Opp. ff. e. l. ſi ambo. ⁊ l. poſtea. Sol. ibi tenuit cōpenſatio. hic nō: nā vbi tenet compēſatio naturalis, ⁊ ciuilis tollit̄, eandē enim poteſtatē obtinet: quā obtinet ſolutio. ff. de lib. cau. l. vel permutauit. ff. ſol. ma. l. ſi filio. ff. de ſtatuli. l. ſi peculium. §. de illo. ⁊ ff. rem ra. ha. l. amplius.

1 Compenſatio admittitur in omnibus actionibus: tam realibus quam perſonalibus. 3.
2 Omnia que ad iudicium rediguntur maxime poſt lit. conte. requirunt iudicis approbationem, nu. 4. 5. 6. ⁊. 7.
8 Compenſatio, quid ſit:
9 Compenſatio quare fuit introducta:
10 Compenſatio ex quibus debitis obijciatur: 11.
11 Compenſatio in quibus rebus habet locum:
13 Legans poſſeſſiones, an videatur legare mobilia:

❡ Lex decimaquarta.

COmpenſationes. Debiti ad debitū admittitur cōpēſatio. Fallit in tribus caſibus. ſcilicet quādo debitū petitū eſt liquidū, exceptio aūt obſcura, ⁊ tūc nō debet Iudex exceptionē admittere, ſed reſeruare excipiēti ius petendi. Item qn̄ debetur ex cauſa depoſiti. Itē qn̄ debetur ex cauſa rapine, vel furti. h. d. ❡ Diuiditur in duas partes. in prima ponit dictum in genere. in ſecūda illud modificando ⁊ excipiēdo reſtringit. ſecūda ibi, ita tamen. Itē ſecunda ſubdiuiditur in tres partes. in prima ponit̄ arbitralis modificatio. in ſecūda ponit̄ exceptio preciſa in cauſa depoſiti. in tertia ponit̄ exceptio preciſa in cauſa ſpoliationis. ſecunda ſecūde ibi excepta. tertia ſecūde ibi. poſſeſſionē. ⁊ l. iſta multum no. eſt. ❡ † No. ꝙ in omnibus actionibus tam realibus quā perſonalibus vel mixtis admittit̄ cōpenſatio. ❡ Secūdo no. ꝙ compenſatio non procedit de liquidandis ad iam liquidata. ❡ Tertio no. ꝙ cōpēſatio nō procedit in actiōe depoſiti.[b] ❡ Quarto no. ꝙ ſpoliatus[c] añ oīa eſt reſtituēdus, nō ob. exceptione cōpenſatiōis. ❡ Item no. magis ſubmoueri, ⁊ ad altiorē indaginē reſeruari. ❡ † No. etiam oīa que ad iudiciū rediguntur, maxime poſt conte. li. iudicis approbationē requirunt, alias non valet, ſi Iudex reprobet, hinc eſt ꝙ teſtis debet iurare corā iudice. ⁊ Iudex dꝫ iuramētū eius approbare expreſſe, vel tacite. alias ſi Iudex reprobaret, nō intelligeret̄ teſtis iuraſſe. Idē ſi iuraſſet iudice nō intelligente ſecūdū Iac. but. ⁊ no. ī. de teſta. l. hac cōſultiſſima. circa fi. ❡ † Opp. dicitur hic ꝙ compēſatio admittit̄ in actionibus realibus. cōtra, vbi agitur reali, petitur ſpecies, vt. ff. de rei ven. l. ſi in rē agat aliquis. ſed in ſpecieb⁹ nō admittitur cōpenſatio. ergo in realibus cōpenſatio nō procedit. Sol. dicit gl. ꝙ hec. l. debet intelligi qn̄ realis actio conſiderato fine reſpicit cōdemnationē ad quantitatē, ſecus ſi ad ſpeciem, ⁊ tūc ponit exemplū in re perēpta dolo, vel culpa. ⁊ no. ꝙ gl. dicit, qd̄ tūc eſt in obligatione quātitas: tn̄ tex. inſti. de actio. §. j. dicit ꝙ in reali proprie nulla eſt obligatio, ſi tu intelligas gl. largo modo. ⁊ facit pro formatione[d] libellorū: ſcilicet ꝙ ille qui agit reali, ⁊ dicit aduerſariū obligatum ad reſtituendū, nō agat inepte, q꞉ groſſo modo[e] loquendo, p̄t ſuſtētari libellus, nec nocet loquēdi ſimplicitas; vt. ī. de dona. ante nup. l. ſi cū ante, ⁊ ar. ff. fami. erci. l. ſi filie. in prin. ❡ † Secūdo oppo. dicitur hic qd̄ nō admittit̄ cōpenſatio, niſi exceptio ſit liquidata. cōtra illud eſt impoſſibile, q꞉ inter liquidationē ⁊ exceptionē debet eſſe mediū tempus. in quo liquidet̄, ⁊ lex dicit ꝙ ſunt duo mēſes: vt. ff. de iure fiſ. l. auferf. §. qui cōpēſationē. Sol. fateor ꝙ exceptio debet eſſe liquida, id eſt liqdata aſſignato cōgruo termino ad pbādū, ⁊ cōgruus terminus eſt, id eſt ſi actio eſt liquida, terminus breuis arbitrio iudicis cōmittit̄, vt ptꝫ in litera ibi. dū dicit: iudices obſeruēt, ⁊ ibi dum dicit: ſi inuenerint eas maiorē ⁊ ampliorē, id eſt prolixā expoſcere indaginē, per hec enim verba Iudex inſtruit̄, ⁊ eius officiū informat̄, q̄ enim ſunt facti, nō p̄nt certa regula diffiniri: vt. ff. de vſu. l. mora. ⁊ ff. vt in poſ. le. l. ſi is a quo. in prin. ❡ † Tertio opp. nā ſi non pōt opponi cōpenſatio nō liquidi ad liquidū, dat̄ materia reo delinquēdi: vt neget debitū, qd̄ eſt abſurdū: vt. ff. de neg. ge. l. at qui natura. §. ſi cū me abſente. Sol. d̄t gl. ꝙ hec. l. dꝫ intelligi qn̄ debitū eſt liquidatū inuito reo per probationē teſtiū, vel inſtrumētorū. ſecus ſi per cōfeſſionē.[f] q꞉ tūc admittit̄ compenſatiōis exceptio. nō enim dꝫ obeſſe reo qd̄ agnouit bonā fidē. ar. ff. de iureiu. l. eū q. tu dic hoc eſſe arbitrariū in cōfeſſo,[g] ſicut in inuito: vt intra tp̄s moderādū per iudicis eqtatē admittat̄ probatio exceptiōis, cū poſt ſn̄iam poſſit excipi: vt. ff. eod. l. ſi cum militi. §. cum intra.

6 ❡ † Quarto opp. qd̄ nō ſit ſpeciale ī depoſito, q꞉ idē in cōmodato: vt. ſ. cōmo. l. fi. Sol. ibi loquit̄ in cōmodato ſpeciei, hic in depoſito generis, vel ſpeciei reducte ad genus, vt hic. ⁊ hoc eſt ſpeciale. ⁊ pōt eſſe rō: q꞉ ille q denegat reſtituere depoſitū, videt̄ ſpoliare: vt no. Dy. in. c. qui ad agēdū. de reg. iu. lib. vj. ⁊ idē in precario videt̄: certe precariū maiorē habet ſimilitudinem cū cōmodato, quā cum depoſito, ⁊ q꞉ in depoſito eſt ſpāle: ergo in quolibet alio cōtractu etiā ſimiliter debem⁹ ſeruare ius cōe: vt. c. in argu. de reg. iu. li. vj.

7 ❡ † Quinto opp. dicit̄ hic in fi. ꝙ in maleficijs non admittit̄ cōpenſatio. cōtra. ff. eo. l. ſi ambo. Sol. duplex eſt cōpenſatio. ſ. criminum, que fit in maleficijs circa idē, ⁊ cum eodem: vt. ff. de dolo. l. ſi dolo. ⁊ l. viro. ⁊ l. cū mulier. ff. ſol. ma. ⁊ l. In arenā. ſ. de inof. teſta. alia eſt cōpenſatio debitorū, ⁊ illa nō cōpetit ſpoliāti: vt hic: ſed inter ſpoliātes hincinde ꝓpter principalē cām videt̄ cōpenſatio admittenda: q꞉ nō eſt iuſtior cā inſiſtētis quam reſiſtentis. ar. ff. de excu. tu. l. ſed ⁊ milites. in prin. Et dic vtrū compēſatio admittat̄ in delictis. aut loquimur in penis infligēdis, vel inflictis ratione publice diſcipline, ⁊ nō admittit̄ compenſatio, aut rōne priuati intereſſe, ⁊ tunc aut ex delictis ⁊ nō naſcit̄ obligatio, ⁊ fit cōpēſatio debiti ad debitū, niſi vna cauſa ſit priuilegiata, puta ſpoliatio: alia vero nō. puta iniuria. vt hic.

8 ❡ † Uenio ad. q. querunt[h] hic Doc. quid ſit cōpēſatio: ⁊ dic ꝙ cōpēſatio eſt debitorū hincinde loco ſolutionis legitima cōputatio. ideo dicit loco ſolutionis: q꞉ illa demū p̄nt compēſari q̄ ſolui: vt. ff. ad treb. l. deducta. §. nūmis. ⁊ l. ſi debitor. ff. qui po. in pig. hab.

9 ❡ † Scdo quero, quare exceptio cōpēſationis fuit introducta: Rn̄deo, q꞉ fruſtra fit per plura, quod pōt fieri p pauciora, vnde qd̄ pōt vno iudicio expediri, ſcilicet per actio. ⁊ excep. nō requirit̄ pluralitas iudiciorū. ff. de cōdi. inde. l. dn̄s teſtamēto. ⁊ iſta fuit ratio quare īducta fuit exceptio dolo facis, ⁊ etiā q꞉ remouet equitatē petitionis, ⁊ intereſſe petētis.

10 ❡ † Tertio q̄ro, ex quibus debitis obijciatur cōpenſatio: Reſpō. ex his que debētur iuregen. ⁊ naturaliter tm̄, ex his vero q̄ debētur ciuiliter tm̄ nō ꝓcedit cōpēſatio, niſi pariant actiones, q꞉ penes ius ciuile vbi nō eſt actio, nō cōpetit efficax exceptio: ſed de iuregentiū quedā cōſequimur excipiēdo, que agēdo non poſſum⁹ cōſequi. ⁊ ideo ex chirographo ante biennium cōpenſatio non obijcitur, q꞉ non habet ea que ſunt iuris naturalis, nec eſt fundatū in iure ciuili. vt. l. ſi cui de nō nu. pec.

11 ❡ † Sed iuxta hoc quero. pone qd̄ ex ſola naturali obijcit̄ cōpenſatio ꝯ debitum liquidū: replico ꝙ exceptio nō procedit: quia nō liquida duplicatur. qd̄ q꞉ nō pōt reſeruari efficaciter, ī alio iudicio dꝫ examinari. querit̄ nunquid hoc caſu ꝓcedat exceptio, lꝫ requirat altiorē indaginē: dicit Iac. de ra. ꝙ ſic. ne exceptio pereat, nam idē videm⁹ in alijs exceptionibus preſcriptionis, q̄ per ſe moueri nō p̄nt, vt ī excep. preſcrip. ⁊ pacti. ꝙ licet nō ſint liquide, ſunt tn̄ examinande, ⁊ nō negligende: vt. l. ſi qdē. ī. de excep. ⁊. ff. de rei vē. l. officiū. pro hoc facit lex noſtra, q̄ intēdit ꝓuidere vtriqꝫ parti. ſcilicet actori ī cōſequēdo, ⁊ excipiēti ī iure reſeruato: ſed hic nō poſſunt reſeruari: q꞉ ſup naturali obligatione nō pōt iudicium princi-

a ❡ In iudicio. Imo videt̄ qd̄ n̄ ſufficiat oblatio facta in iudicio poſt li. conte. ſine obſignatione. vt no. Bart. in. l. ſed ⁊ ſi alia. ff. d̄ cōſt. pe. dic contra. vt melius per Bar. in. l. interdum. in fi. ff. de verb. ob. ⁊ in. l. ſi debitor. ff. de ſol. ⁊ add̄ Bal. in. l. preſcriptiōe. ſ. ſi cōtra ius vel vtilitatem publi. in. viij. q.

b ❡ Depoſiti. Adde qd̄ obijcit̄ exceptio ſpoliationis ſm gl. in. c. fin. extra de or. cog.

c ❡ Spoliat⁹. Adde gl. in. c. fi. in x. petētem. extra de or. cog.

d ❡ Formatione. Uid̄ Bal. in. l. cū neceſſitatem. ī. de fideicō. facit qd̄ no. glo. ⁊ Ang. in l. ſi ſeruum. §. fi. ff. de ver. ob. ⁊ bona gl. inſtit. de act. in prin. ⁊ quid in cōucto hypothecaria. vide Pet. de ancha. in conſilio clxij.

e ❡ Groſſo modo. Quod groſſo modo loquendo pōt ſuſtentari libell⁹, vide Bal. in aut. dos dota. C. d̄ dona. ante nup. ⁊ in l. vbi adhuc. in. ij. col. C. de iur. do. ⁊ in l. ij. in. iiij. colū. C qui acc. nō poſ. An d. Barba.

f ❡ Cōfeſſionem. Uide Abb. in. c. cum Ioan. extra de fi. inſtru.

g ❡ In ꝯfeſſo. No. eſſe arbitrariū in cōfeſſo. Uide do. Abba. in. c. ij. de depoſi. Andreas Barba.

h ❡ Querūt. Uide do. Io. de imo. in c. poſſeſſiōes. de re. eccle. non alie. And. Barba.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

a ¶ Rebus. Sed qđ ſi mutuaui famulo .x. qui mihi ſeruiuit certo tē-
pore, an fiat compenſatio? Tex. eſt no. ꝙ ſic. ibi Bal. in. l. ſi. ȷ. de ca. ⁊
poſtli. reuer. ⁊ in. l. j. ȷ. de pig. act. ſed quid ſi ex vna parte eſt debitū
alternatiue in quantitate, vel ſpecie, vel ſimpliciter in quātitate, an
poſſit opponi compenſatio? vide Bar. in. l. ſi quis ſeruo. §. j. ȷ. de fur.

b ¶ Pecunia. Ad
de iſtis Barto. ⁊
doc. i. l. diuortio.
§. ob donatiões.
ff. ſol. ma. ⁊ q̄ hic
ſequūtur. vide tū
gl. in cōtrariū. in
§. in bone fidei. in
ver. iure aperto.
inſti. de ac. ⁊ gl. in
l. ob negotiū. i ſi.
ff. eod. ⁊ ſi debes
mihi. x. corbes
frumēti, ⁊ ego. x.
tibꝰ, procedit cō-
penſatio. vt colli-
giť ex no. ꝑ Bar.
i. d. §. ob donatio
nes. ⁊ apte Cyn.
hic. ⁊ Bal. inuit.
⁊ ita ſaluatur gl.
in. d. §. In bone ſi
dei. ⁊ in. d. l. ob ne
gotium.

c ¶ Debēs. Vide
Bar. ⁊ doc. i. l. di-
uortio. §. ob dona
tiones. ff. ſo. ma. ⁊
Bar. in. l. cū fun-
dus. §. j. hic alleg.

d ¶ Legat. ⁊ quod
poſſit referri ad
imobilia, pbať in
l. j. ⁊ ibi gl. ȷ. de cō
mu. re. al.

e ¶ Alienationi.
Intellige vt ibi
per gl. ⁊ Bar. ne
ſit cōtra. l. ſi cho-
rus. ff. de lega. iij.

f ¶ De cōdi. inde.
Adde qđ Bart.
ibi querit an de
eo qđ debeť offi-
cio iudicis admit
tatur cōpēſatio.
⁊ ibi vide.

g ¶ Vſure. Quid
ſit vſura. vide hic
per Azo. ⁊ Sal. i
auť. ad hec. ȷ. eo.
vbi concor. cum
Azo. per Inn. ⁊
Domi. in. c. j. ex-
tra eo. Jo. and. in
regula peccatū.
de regu. iur. in. vj.
in mercu. ꝑ Hoſt.
in ſum. de vſu. ⁊
qs ſit fenerator.
vide Bart. in di-
ſpu. ſua inci. Sta
tuto caueť ꝙ fe-
nerator. in prin. ⁊
Fed. de ſen. plene
in conſi. vlti.

paliter fundari. ergo exceptio oīno diſcutiēda
eſt. ar. ȿ. de tem. in inte. reſti. petēd. l. petēde. ⁊ ſi
tu dicas ergo fauorabilior erit exceptio ex ſo-
la naturali, ꝙ ex naturali ⁊ ciuili. Sol. h̄ nō ꝓ-
cedit ratiōe maioris efficacie: ſꝫ rōne maioris
12 ꝓuilegij ſm Jac. de ra. ¶ † Quarto q̄ro, in q-
a bus rebus[a] habet locū cōpenſatio? Rñd. cū ſit
imaginaria ſolutio, opꝫ ꝙ res inuicē recipiāt
functionem: q2 interpretatiua ſolutio non po
teſt habere locum, vbi nō habet locum vera ſo
lutio. ⁊ iō de vno genere ad aliud: puta de fru
mento ad pecuniam, non habet locū compen
ſatio, niſi per cōſumptionē totū ad pecuniā re
digatur: vt. ȿ. eo. l. ſi ꝓpter. ⁊. l. neqꝫ. ⁊ eodē mō
b de pecunia[b] ad pecuniā nō hꝫ locum cōpenſa
tio ſm Petr. ¶ Sed hic dubitať, quid ſi ſunt
eiuſdem generis in ſubſtantia materie, ſed nō
ſunt eiuſdē generis in ſubſtātia forme, vꝫ tu-
ronēſes groſſi ⁊ parui, vel anconitani bologni
ni? Rñ. admittiť cōpēſatio, q2 in moneta ma-
gis attendiť materia in qua conſiſtit vtilitas
monete, quā attenditur forma, ⁊ ideo eiuſdem
materie ad ſeipſam admittiť compēſatio, ſicut
ſolutio fit eiuſdē generis ad ipſum genus, ad
hoc. ff. de ver. obl. l. que extrinſecꝰ. ⁊. ff. de ſol. l.
Paulus. ſecꝰ ſi eſſet diuerſitas in materia, pu-
ta vellet compenſare es ꝓ auro: q2 vbi nō ad-
mittiť ſolutio, ibi nō admittiť cōpēſatio: vt di-
xi. ⁊ hoc tꝫ hic Pe. facit extra đ iureiu. c. q̄to.
⁊ hec vera. niſi cōſuetudo aliter ſe hr̄et, q2 tūc
ſtādū eſt ꝯſuetudini: vt. ȷ. de dona. ſi qs argen-
tū. ⁊ adde qđ no. per Cy. ȿ. in qui. cau. in integ.
reſti. nō eſt nec. l. In minorum. ¶ Quinto q̄ro,
c vtrū debens[c] quātitatē in ſpecie, poſſit ipſam
cōpenſare ad genus? gl. dicit qđ nō in. l. cū fun
dus. §. j. ff. ſi cer. pe. ⁊ de pec. l. ſi creditor. §. j. Ad
hoc. ff. de leg. j. l. ſed ⁊ ſi certos. Petr. đt cōtra-
rium: q2 licet nūmi debeantur in ſpecie, tū na-
turaliter ſunt quātitas, nec cadit hic affectio.
nec differētia: ergo ſicut reciperetur vera ſolu-
tio, ita ⁊ cōpēſatio: vt. d. l. Paulus. dic ꝙ ſi de-
bens pecuniā in ſpecie cōſumat, vel cōmiſceat,
⁊ tūc expeditū eſt ꝙ cōpenſare pōt ꝑ tex. l. no-
13 ſtre. ¶ † Querunt hic Doc. vnum qui legat[d]
d poſſeſſiōes, videať legare mobilia? ⁊ determi-
nant ꝙ recurrēdū eſt ad conſuetudinē loquen-
di: vt. l. librorum. §. qđ tamē Caſſius. de leg. iij.
Sed iſta cōſuetudo eſt facti: ⁊ iō adhuc rema-
net q̄ſtio ſi non conſtat de cōſuetudine, ⁊ dicē-
dum eſt ꝙ de ſignificatione verborū includun
tur mobilia: vt. ff. de leg. iij. l. vxorem. §. legauc-
rat. niſi eſſent alienationi parata: vt ſunt mer-
ces negotiatorū, quas habēt vēditionis cauſa
vt. ff. de vſufr. leg. l. generali. §. vxori. ⁊ idē vide-
tur in pecunia, vt nō includať in legato poſſeſ-
e ſionū: q2 ſemper videtur alienationi[e] parata:
vt ibi tex. no. dicit. ¶ Quero, nūquid admitta
tur cōpenſatio in eo qđ eſt debitum rei per re-
ſti. in integ. Reſpon. non: quia nunquam dici-
tur liquidum qđ debetur per reſti. in integ. niſi
reſtitutio ſit iam conceſſa: vt no. in. l. ſi. ff. de cō-
f di. inde.[f] ¶ Vltimo not. ibi, ſtricto iure vten-
tes ꝙ iudices in exceptionibꝰ admittēdis vel
repellēdis debent vti ſtricto iure in forma iu-

h ¶ Diuina. Vide Jo. cal. in repet. c. nauiganti. in. j. q. extra eo. ⁊ vide
de iſta materia plene per eū ⁊ ꝑ Joā. an. in regula peccatum. de reg.
iu. in. vj. in mercuria. quid ſi fideiuſſor in cauſa vſuraria alleget exce.
qđ principalis nō eſt ſoluēdo. vide Pau. de liaꝫ. in. q. incip. Is qui
fideiuſſit. an talia ſint licita. vide Bal. in rub. de conſti. pec. in prin. cū
concor. ⁊ plene per me, in. d. c. nauiganti.

i ¶ Palam. Adde in. d. §. non ſolum. ⁊ per Lauren. de ro. in. c. conſu
luit. in. q. c. extra eo.

k ¶ Aboletur. Adde Bal. in. l. j. in prin. ȿ. de proba.

ris: ⁊ facit ad obſeruantiam ſtatutorum, quod tene menti.

¶ De vſuris. Rubrica.

1 ☞ Remuneratio, quare non permittitur in vſuris?
2 Epiſcopus ſi facit nouam conſtitutionem penalem contra vſura-
rium, an trahatur retro ad contractus iam celebratos?
3 Vſurarius mentalis, an teneatur ad reſtitutionem vſurarum?
4 Venditio facta cariori pretio propter expectationem tēporis, an ſit
vſuraria?
5 Maritus qui poteſt vſuras accipere: ponit alium in locū ſuum, an
ille poſſit exercere vſuras? 6.

g ¶ Ad euidentiā iſtius materie premittendum eſt quod vſure[g] re-
gulariter ſunt prohibite ſecundum legem noui ⁊ veteris teſtamēti.
tamen iure romano ſunt certo modo conceſſe, vt per totū hunc titu
lum tam in. C. quam in digeſto. vincit tamen ius diuinū in vtroqꝫ
foro: q2 prima cauſa eſt potentior omni cauſa ſecunda. ⁊ maxime qñ
cauſa prima eſt infinite potentie, ſicut eſt ille Deus: vt. ȷ. eo. auť. ad
h hec. Sed hic queritur quando lex diuina[h] prohibet vſuras, videtur
etiam ꝙ talis lex diuina ſit iniuſta: quia cum creditor mutuat alicui
pecuniam gratis, debitor teneatur ad antidora. vt. ff. de pe. here. l. ſꝫ
⁊ ſi lege. §. conſuluit. ⁊ extra de teſta. c. cum in officijs. quare ergo na
turalem obligationem non poteſt creditor deducere in pactum ex-
preſſum, nam video ꝙ etiam in ſpiritualibus poſſunt opponi pacta
annexa tacite: vt extra de prebē. c. ſignificatum. ⁊ extra de elec. c. ſigni
ficaſti. Item quia licitum eſt renūtiare: vt. ff. de dona. l. Attilius re-
gulus. ⁊. l. ſi pater. ad hoc reſpon. Inn. quod vſure ſunt prohibite ne
homines ſtudētes auaritie, deſerāt actus virtuoſos, ⁊ induſtrioſos,
⁊ etiam non deferantur culture agrorum: vt extra eod. c. j. per Inn.
Sed alibi dicit ꝙ ſunt prohibite, quia venderetur tempus, quod
non eſt vendendum: ſed eſt commune omnium animantium. vt ipſe
1 no. in. c. In ciuitate. eo. tit. ¶ † Sed per hoc reſpondetur quare nō
eſt permiſſa remuneratio: dicendum eſt ergo quod obligatio vſura-
rum ideo eſt prohibita: quia aut dicemus quod re cōtrahatur: ⁊ eſt
falſum, vt. ff. ſi certum petatur. l. rogaſti. §. ſi tibi, aut dicemus quod
cōtrahatur verbis, vel cōſenſu: ⁊ iſtud eſt iniuſtum: quia omnis obli
gatio relatiua requirit equipollens extremum, vel quaſi: ſed obliga
tio vſurarum nō habet extremum equipollēs. quod ſic probo. debi-
tor qui promittit vſuras, habet dominium vſus: quia vſura nō con-
ſiſtit niſi in rebus mutualibus, in quibus vſus rei nō diſtinguitur
a dominio rei: preſtās ergo vſurā, preſtat eam ei qui nullum ius ha-
bet in dominio rei: ⁊ ſic indebite. ⁊ ſi dicatur quod nō preſtat eam ꝓ
re: ſed pro beneficio? Reſpōdeo quod remuneratio huius beneficij
nō eſt taxata a iure naturali, vel ab aliqua ratione intellectꝰ, quapro
pter deducere volūtatem ad neceſſitatem, ⁊ obligationem informē
ad obligationem forme, non eſt ſecundū metam iuſtitie naturalis:
nec eſt ex debito iuſtitie, licet ſit ex debito amicitie, ex quo nō indu-
ciť neceſſitas, ſed ſpontanea voluntas, ſecundum ſanctum Tho. ad
hoc facit extra eo. c. conſuluit. vbi tex. dicit quod omnis vſura ex ſu-
perabundantia prohibetur, vnde non eſt nedum contra charitatē,
que eſt virtus theologica: ſed eſt contra temperantiā, que eſt virtus
moralis: ⁊ ideo etiā apud Ariſto. vſure dicuntur eſſe lucrum natu-
2 raliter prohibitum. ¶ † Queritur hic. Epiſcopus facit nouam con
ſtitutionem penalē contra vſurarium: vtrum trahatur retro ad cō-
tractus iam celebratos? Reſpōdeo aut pena imponitur contrahen
ti, aut exigēti. primo caſu non habet locum in contractibus preteri-
tis, ſecundo caſu ſic. ſi contra tenorē legis exigatur poſt legem con-
ditam: vt. ȷ. e. l. pe. ⁊ eſt tex. no. extra eo. c. cū tu. ⁊ ibi per Inn. ¶ Se-
cundo quero, dicit cōſtitutio epiſcopi ꝙ omnis cōtractus vſurario-
rum cenſeatur de duplo, modo quidā fuit vſurarius. ſed cōſtat eum
reſtituiſſe vſuras, nūquid contractus eius cenſeatur eſſe de duplo?
dicit Bar. ꝙ huiuſmodi nomina ſignificātia qualitates inſluxas de
preterito, nō deſinunt ineſſe, licet recedatur a crimine. ff. de edil. edi.
i l. qs ſit fugitiuus. ⁊ de rit. nup. l. palā.[i] ⁊ ideo q ſemel fuit vſurarius
manifeſtus, licet reſtituat vſuras: tamē infamia ex nomine ſibi illa-
k ta nō aboleť.[k] nec pene cōſequutiue ⁊ deſcēdentes ex tali qualitate:
ergo ſecundum hoc licet tempore contractus eſſet extra crimen per
reſtitutionē vſurarum: non tū eſt extra preſumptionē conſtitutiōis
epiſcopalis. Ego cōſului contrarium: quia aboletur nomen vſurarij
per reſtitutionem vſurarum. ⁊ hoc per tex. extra eo. c. cum tu. in ver
bo donec. ⁊ quod ibi no. in gl. ergo magis etiam debet inſpici pn̄s
bona cōuerſatio, quam mala, que fuit in preteritum. arg. l. ſi mater. ȷ.
ne de ſta. defun. ⁊. ȿ. fami. ercíſ. l. In ipſius. ¶ Et no. ꝙ quidam ſunt
contractus vſurarij expreſſi: ⁊ quidam velati, ⁊ quidam ſunt cōtra-
ctus vſurarij ex forma. quidam ſunt ex fraude ⁊ mala intentione.
3 ¶ † Querēda ergo ſunt aliqua de occultis fraudibꝰ, ⁊ de dolis vſu
rariorū. ⁊ primo queritur de fraude intentionali, id eſt de eo q mu-
tuat ſine pacto, ſciēs certe quod inde munꝰ cōſequeť, modo queri-
tur vtrum ſubſequuto munere vſurarius eſſe cenſeatur? Can. dicunt
quod